

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Obdo/51/2021
Identifikačné číslo spisu:	3618200849
Dátum vydania rozhodnutia:	20.10.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Hullová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:3618200849.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Hullovej a členiek senátu JUDr. Miroslavy Janečkovej a JUDr. Ivany Izakovičovej v spore žalobcu JUDr. L. U., narodeného X. I. XXXX, s registrovaným trvalým pobytom F. XXX/X, XXX XX V., zastúpeného MD legal, s.r.o., so sídlom Jaseňová 7, 960 01 Zvolen, IČO: 47 256 729, proti žalovanému 1/ PPCP s. r. o., so sídlom SNP 113/1, 956 18 Bošany, IČO: 45 262 322 a žalovanému 2/ Dopravná psychológia s.r.o., so sídlom 958 43 Nedanovce 235, IČO: 50 593 111, zastúpenému advokátkou Mgr. Mag. Monikou Korbášovou, so sídlom Nám. SNP 13, 811 06 Bratislava, o určenie neplatnosti zmluvy, o dovolaní žalovaného 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č. k. 16Cob/71/2019-308 z 12. augusta 2020, takto

rozhodol:

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Trenčíne č. k. 16Cob/71/2019-308 z 12. augusta 2020 v spojení s rozsudkom Okresného súdu Partizánske č. k. 5Cb/14/2018-171 zo 7. marca 2019 a vec v r a c i a súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1 Okresný súd Partizánske (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom č. k. 5Cb/14/2018-171 zo 7. marca 2019 určil, že kúpna zmluva uzavretá dňa 5.03.2018 medzi žalovaným 1/ ako predávajúcim a žalovaným 2/ ako kupujúcim, na základe ktorej bolo prevedené vlastníctvo bytu č. X-XXXX, nachádzajúceho sa na G. ulici č. X, na XX. nadzemnom podlaží a parkovacích státi č. XXX a XXX, vyjadrených ako spoluvlastnícky podiel na nebytovom priestore č. J. o veľkosti XXXXXX/XXXXXXX, ktoré sú zapísané na LV č. XXXX, katastrálne územie F. U., obec V. - mestská časť F. U., okres V. C., vedený Okresným úradom Bratislava, katastrálny odbor, je neplatná. Ďalším výrokom súd prvej inštancie rozhodol, že žalobca má nárok na náhradu trov konania vo výške 100% voči žalovaným 1/ a 2/ spoločne a nerozdielne.

2 Proti predmetnému rozsudku podali obaja žalovaní odvolanie. Krajský súd v Trenčíne (ďalej aj „odvolací súd“) prvou výrokovou vetou rozsudku č. k. 16Cob/71/2019-308 z 12. augusta 2020

odmietol odvolanie žalovaného 1/ ako oneskorene podané a druhou výrokovou vetou rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdil. O trovách odvolacieho konania rozhodol tak, že žalobcovi priznal voči žalovaným 1/ a 2/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100%, nárok ktorý sú povinní zaplatiť spoločne a nerozdielne.

3 Odvolací súd rozhodol bez nariadenia odvolacieho pojednávania podľa § 385 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), keď v danej veci nezistil dôvod na zopakovanie alebo doplnenie dokazovania, vykonaného pred súdom prvej inštancie, a nariadenie pojednávania si nevyžadoval ani dôležitý verejný záujem. Aplikujúc ustanovenie § 380 ods. 2 CSP z úradnej povinnosti zisťoval, či konanie pred súdom prvej inštancie nie je zaťažené vadami, ktoré sa týkajú procesných podmienok, pričom žiadne procesné vady (zakladajúce dôvod pre zrušenie rozhodnutia podľa § 389 ods. 1 písm. a/ a b/ CSP) v konaní nezistil.

4 V rámci úradného postupu podľa § 380 ods. 2 CSP odvolací súd tiež posudzoval žalovaným 2/ namietané porušenie ustanovenia § 20 písm. a/ CSP o výlučnej miestnej príslušnosti a o skúmaní príslušnosti podľa § 41 CSP, a to vo väzbe na odvolací dôvod podľa § 365 ods. 1 písm. a/ CSP (porušenie procesného postupu súdu pri skúmaní procesných podmienok, za ktorých môže súd konať a rozhodnúť). Poukázal na to, že uzatvorením kúpnej zmluvy dňa 5.03.2018 vznikla žalovanému 1/ ako predávajúcemu povinnosť predmet kúpy odovzdať žalovanému 2/ ako kupujúcemu a zároveň žalovanému 2/ ako kupujúcemu vznikla povinnosť predmet kúpny prevziať a zaplatiť žalovanému 1/ ako predávajúcemu dohodnutú cenu podľa § 588 Občianskeho zákonníka. Z tvrdení strán sporu a z vykonaného dokazovania nebolo sporné, že predmetom zmluvy bol konkretizovaný byt, jeho príslušenstvo a jeho súčasti. Išlo o dvojstranný právny úkon, na základe ktorého vznikol medzi žalovanými 1/ a 2/ (obligačný) záväzkový právny vzťah. K prevodu vlastníckeho práva sa však vyžadoval aj modus, t. j. zápis práva do katastra nehnuteľností s vecno-právnym účinkom (§ 133 ods. 2 Občianskeho zákonníka). Zo stavu zápisu vkladu vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností ku dňu rozhodnutia súdu vyplýva, že k zápisu vlastníckeho práva v prospech žalovaného 2/ nedošlo z dôvodu prerušenia katastrálneho konania. S poukazom na to, že medzi žalovaným 1/ a žalovaným 2/ pôsobia vo vzťahu k predmetu kúpnej zmluvy iba obligačné účinky, odvolací súd dospel k záveru, že súd prvej inštancie pri skúmaní miestnej príslušnosti v rozsahu podľa § 41 CSP nepochybil. Súd prvej inštancie vec prejednal a rozhodol ako všeobecný súd povinného, rešpektujúc skutočnosť, že na konanie nie je daná výlučná miestna príslušnosť súdu, v ktorého obvode sa nachádza nehnuteľnosť, špecifikovaná a konkretizovaná ako predmet kúpnej zmluvy. Žalobca sa proti žalovaným 1/ a 2/ nedomáha určenia vlastníckeho práva ako vecného práva k nehnuteľnostiam, ale predmetom uplatneného nároku je určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, na základe ktorej vznikol medzi žalovaným 1/ a žalovaným 2/ záväzkový vzťah len s obligačnými účinkami. Odvolací dôvod podľa § 365 ods. 1 písm. a/ CSP preto nie je daný.

5 Ako nedôvodné vyhodnotil odvolací súd aj tvrdenie žalovaného 2/, že žalovaný 1/ nebol riadne predvolaný na pojednávanie dňa 7.03.2019, z ktorého dôvodu sa ho nezúčastnil, a pre uskutočnenie pojednávania v neprítomnosti žalovaného 1/ preto neboli splnené procesné podmienky. Poukázal na obsah spisu, z ktorého vyplýva, že u žalovaného 1/ nastali účinky doručenia predvolania na pojednávanie podľa § 32 ods. 5 písm. b/ zákona č. 305/2013 Z. z. o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o e-Governmente) dňa 26.02.2019, a to márnym uplynutím 15-dňovej úložnej lehoty, ktorá začala plynúť 9.02.2019 (a plynula do 25.02.2012). Zároveň medzi časom doručenia predvolaní na pojednávanie stranám a pojednávaním dňa 7.03.2019 bola dodržaná lehota najmenej 5 dní podľa § 178 ods. 2 CSP. Keďže tvrdenie žalovaného 2/ nemá oporu v listinách, ktoré tvoria obsah súdneho spisu, odvolací súd uzavrel, že uplatnenie odvolacieho dôvodu podľa § 365 ods. 1 písm. b/ CSP nie je dôvodné a pre prejednanie veci boli splnené procesné podmienky, za ktorých mohol súd prvej inštancie konať a o veci na pojednávaní dňa 7.03.2019 aj rozhodnúť.

6 Z hľadiska meritórneho odvolacieho prieskumu považoval odvolací súd za podstatné tvrdenia žalovaného 2/ o nesprávnom posúdení aktívnej vecnej legitímácie žalobcu a jeho naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení. Odvolací súd poukázal na odôvodnenie rozsudku súdu prvej inštancie,

z ktorého vyplýva, že súd prvej inštancie posúdil žalobu ako žalobu určovaciu podľa § 137 písm. c/ CSP. Predchádzajúca právna úprava podľa Občianskeho súdneho poriadku rozlišovala v § 80 písm. c/ medzi určením (ne)existencie práva a právneho vzťahu, pričom uvedené rozlíšenie nemalo vecný význam, keďže obidva použité pojmy (právo a právny vzťah) mali rovnaký obsah. Z uvedeného dôvodu nová právna úprava Civilného sporového poriadku určenie (ne)existencie právneho vzťahu výslovne neuvádza, pričom tým nedošlo k žiadnej materiálnej zmene. Napriek tomu, že dôvodová správa k CSP naznačuje, že žaloba o neplatnosť právneho úkonu je žalobou o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d/ CSP, odvolací súd sa s týmto názorom nestotožnil. Argumentoval tým, že žaloby o neplatnosť právneho úkonu sa v doterajšej doktríne (napr. Rubeš, J. a kol. Komentár k Občianskemu súdnemu poriadku. 2. diel. Osveta : Bratislava 1959, s. 607) i judikatúre (napr. rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Cdo/187/2016) vždy považovali za žaloby o určenie, že tu nie je právny vzťah (právo) založený takýmto úkonom. Podľa názoru odvolacieho súdu, (ne)platnosť právneho úkonu nie je „právnou skutočnosťou“, ale právnym hodnotením (následkov) určitej skutočnosti. Preto odvolací súd (zhodne s názorom súdu prvej inštancie) považoval žalobu o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy za žalobu o určenie, že tu nie je právo založené takýmto právnym úkonom.

7 Odvolací súd sa stotožnil aj s názorom súdu prvej inštancie, že v danom spore má žalobca naliehavý právny záujem na určení neplatnosti kúpnej zmluvy zo dňa 6.03.2018, uzatvorenej medzi žalovaným 1/ a žalovaným 2/. Poukázal na to, že žalobca svoj naliehavý právny záujem na požadovanom určení odôvodňoval tým, že ako spoločník žalovaného 1/ je majiteľom obchodného podielu definovaného v § 114 ods. 1 Obchodného zákonníka (ďalej aj „Obch. zák.“). Medzi jeho práva patria predovšetkým majetkové práva spoločníka, podiel na zisku, na likvidačnom zostatku, resp. vyrovnací podiel. Žalobca vstupoval do spoločnosti žalovaného 1/ svojím vkladom, pričom odôvodnene očakával, že v prípade, ak spoločnosť dosiahne zisk, bude na tomto zisku profitovať pomerom svojho vkladu na základnom imaní spoločnosti. S poukazom na definíciu podielu podľa § 60 v spojení s § 6 ods. 1 a 3 Obch. zák. uviedol, že nehnuteľnosti, ktoré sú predmetom kúpnej zmluvy zo dňa 6.03.2018, boli obchodným majetkom žalovaného 1/. S uvedením konkrétnych tvrdení v odsekoch 16 až 18 žaloby zdôraznil, že nehnuteľnosti boli predané jednak pod cenu, za ktorú boli nadobudnuté, a jednak drasticky pod trhovú hodnotu. Predaj nehnuteľností sa uskutočnil v čase, kedy žalovaný 1/ spláca úver poskytnutý bankou na kúpu týchto nehnuteľností a nehnuteľnosti tvoria záloh na základe záložnej zmluvy, uzavretej medzi bankou a žalovaným 1/. Žalovaný 1/ uzavrel kúpnu zmluvu so žalovaným 2/ bez súhlasu financujúcej banky, povinnosť ktorá mu vyplýva z bodu 6.5 produktových podmienok (dlžník nesmie bez súhlasu banky realizovať žiadny úkon, ktorým by znížil hodnotu svojho majetku a ani nesmie scudziť žiadnu časť svojho majetku). Ak kúpna cena nezodpovedá hodnote prevádzaného majetku, automaticky sa to prejavuje aj v znížení podielu spoločníka na čistom obchodnom imaní a dochádza k zásahu do jeho majetkových práv. Znižuje sa výška obchodného majetku spoločnosti a zároveň výška podielu spoločníka, čo bez ďalšieho v zmysle rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „NS SR“) sp. zn. 2Obo/222/01, uverejneného v časopise Zo súdnej praxe pod č. 41/2002, zakladá naliehavý právny záujem spoločníka ako žalobcu. Žalovaný 1/ sa vlastne zbavil majetku bez primeraného protiplnenia. Vzhľadom k tomu, že ešte nedošlo k porušeniu majetkových práv žalobcu, nakoľko vlastníctvo nehnuteľností na žalovaného 2/ nebolo do katastra nehnuteľností ešte zavkladované (nenastali vecno-právne účinky prevodu vlastníctva), žalobcovi reálne hrozí zníženie jeho majetkových práv a majetkových práv žalovaného 1/. Ďalšie argumenty, ktoré odôvodňujú naliehavý právny záujem na určení, súvisia s hroziacimi sankciami zo strany financujúcej banky. Žalobcovi taktiež hrozia sankcie v daňovo-právnej rovine, a to v podobe dorubenia dane a uloženia príslušnej sankcie žalovanému 1/ práve z dôvodu neprimeranosti kúpnej ceny k hodnote prevádzaných nehnuteľností. Podľa názoru žalobcu je kúpna zmluva absolútne neplatným platným úkonom pre rozpor so zákonom, pre rozpor s dobrými mravmi a pre rozpor so zásadou poctivého obchodného styku podľa § 135a a § 265 Obch. zák. a podľa § 39 a § 3 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“) z dôvodov, ktoré žalobca podrobne uviedol v žalobe.

8 Odvolací súd ďalej poukázal na závery, vyplývajúce z uznesenia sp. zn. 6Obo/222/2007, v ktorom NS SR uviedol: „... spoločník obchodnej spoločnosti má spravidla právny záujem na určení platnosti resp. neplatnosti právnych úkonov, ktoré spoločnosť vykonala v prípade, ak by tieto úkony ohrozovali záujmy spoločníka. Záujmom spoločníka predovšetkým je, aby spoločnosť podnikala, vykonávala svoju činnosť

za účelom dosiahnutia zisku (§ 2 Obchodného zákonníka), a aby spoločník svojím vkladom do spoločnosti sa podieľal aj na výsledku podnikania spoločnosti a na rozdelení zisku (§ 59 ods. 1, § 82, § 123 Obchodného zákonníka). Je nepochybné, že spoločník môže vykonávať svoje práva týkajúce sa riadenia spoločnosti a kontroly jej činnosti na valnom zhromaždení, že sa môže domáhať vyslovenia neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia súdom (§ 122, § 131 Obchodného zákonníka). Nevyužitie tohto práva však nemôže znamenať stratu možnosti podať určovaciu žalobu, ktorou by sa domáhal určenia neplatnosti právnych úkonov vykonaných spoločnosťou, ak sa spoločník domnieva, že tieto právne úkony spôsobili spoločnosti ujmu, zmenšenie majetku a dokonca zánik podnikania.“ Za stotožnenia sa s názorom vysloveným v citovanom rozhodnutí a pri zohľadnení, že ustanovenie § 122 ods. 1 Obch. zák. malo v čase vydania rozhodnutia Najvyšším súdom Slovenskej republiky rovnaké znenie ako v čase uzatvorenia kúpnej zmluvy dňa 5.03.2018, odvolací súd nezistil dôvod na odklon od názoru vysloveného v predmetnom rozhodnutí. Tento názor podporujú aj rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky, na ktoré poukázal žalobca v žalobe, pričom právna úprava citovaného zákonného ustanovenia v Českej republike bola do 31.12.2013 rovnaká, s rovnakým významom a výkladom.

9 V súvislosti s námietkou nesprávneho posúdenia aktívnej vecnej legitímácie žalobcu odvolací súd upriamil pozornosť na výsledky dokazovania v konaní pred súdom prvej inštancie, ktoré žalovaný 2/ nepoprel účinným spôsobom podľa § 151 ods. 2 CSP, keď neuviedol vlastné skutkové tvrdenia, ani nepredložil listiny preukazujúce opak. Tvrdenia žalovaného 2/ považoval odvolací súd za príliš všeobecné, konštatujúc, že bez ich časovej a vecnej konkretizácie nie je zrejmé, ktoré skutkové tvrdenia zo žaloby žalovaný 2/ vo vyjadrení k žalobe a v doplnení vyjadrenia zo dňa 6.08.2018 popieral. Podľa názoru odvolacieho súdu žalovaný 2/ nepoprel skutkové tvrdenia žalobcu uvedené v odsekoch 4 - 11 žaloby a súd prvej inštancie ich správne hodnotil ako nesporné. Preukázaný a nesporný obsah týchto skutkových tvrdení zakladá v danom spore aktívnu vecnú legitímáciu žalobcu ako spoločníka žalovaného 1/. Tvrdenia žalovaného 2/, že žalobca zámerne opomína, že PhDr. Ľubica Šorlová prispela sama vkladom na kúpu bytu sumou 56.000,- eur, že žalovaný 2/ v určených splátkach zaplatí v predpísaných lehotách cenu, prispieva na úhradu úveru v Slovenskej sporiteľni a úver je pravidelne splácaný v mesačných splátkach, s čím je žalobca uzročený, pretože banka si voči žalovanému 1/ neuplatňuje žiadne nároky, odvolací súd posúdil ako neprípustné novoty v odvolacom konaní podľa § 366 CSP. Pokiaľ žalovaný 2/ rozporoval záver súdu prvej inštancie o neunesení dôkazného bremena s poukazom na to, že súd prvej inštancie nevykonal ani tie dôkazy, ktoré vyplynuli z obsahu jeho vyjadrenia k žalobe a jeho doplnenia, odvolací súd poukázal na obsah spisu, z ktorého je zrejmé, že k vyjadreniu zo dňa 3.08.2018 žalovaný 1/ a 2/ priložili účtovnú závierku žalovaného 1/ za r. 2016 a 2017 a poznámky k nej. Tieto listiny boli hodnotené súdom prvej inštancie na pojednávaní dňa 7.03.2019 a súd prvej inštancie ich uviedol aj v odseku 3 odôvodnenia rozsudku. Odvolací súd sa stotožnil s názorom súdu prvej inštancie, že žalovaný 1/ a 2/ neodôvodnili, čo týmito listinami mienili preukazovať, resp. ktoré ich skutkové tvrdenia, týkajúce sa predmetu konania, majú tieto listiny podporovať.

10 Na základe uvedeného odvolací súd uzavrel, že súd prvej inštancie dostatočným spôsobom vykonal dokazovanie, zaoberajúc sa tvrdeniami a dôkazmi strán v spore, dôkazy vyhodnotil v súlade so zásadami podľa § 191 CSP a zo zisteného skutkového stavu vyvodil správny právny záver. Odvolací súd nezistil žiadne dôvody na iné posúdenie skutkových a právnych záverov súdu prvej inštancie a v podrobnostiach odkázal na odôvodnenie rozsudku súdu prvej inštancie, s ktorým sa stotožnil (§ 387 ods. 2 CSP). Za skutkovo a právne správny považoval odvolací súd aj výrok o nároku na náhradu trov konania na súde prvej inštancie. Žalobcovi ako plne úspešnej strane sporu patrí proti žalovaným 1/ a 2/ podľa § 255 ods. 1 CSP nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100%.

11 O nároku na náhradu trov odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 396 ods. 1 CSP v spojení s § 255 a § 262 ods. 1 CSP tak, že žalobcovi ako úspešnej strane sporu priznal proti žalovaným 1/ a 2/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100%, pričom zároveň vyslovil, že tento nárok sú žalovaný 1/ a 2/ povinní zaplatiť žalobcovi spoločne a nerozdielne. O výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie podľa § 262 ods. 2 CSP.

12 Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podal žalovaný 2/ dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzoval z

ustanovení § 421 ods. 1 písm. a/ CSP a § 420 písm. f/ CSP. Navrhol, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „dovolač súd“) napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zmenil tak, že žalobu zamietne, alternatívne aby napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Súčasťou dovolania bol aj návrh na odklad právoplatnosti napadnutého rozhodnutia podľa § 444 ods. 2 CSP.

13 Žalovaný 2/ (ďalej aj „dovolaateľ“) odvolaciemu súdu vytýkal, že svoje rozhodnutie založil na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP), keď žalobu o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy nesprávne považoval za žalobu o určenie, že tu nie je právo založené takýmto právnym úkonom podľa § 137 písm. c/ CSP. Odvolací súd na základe tohto neprávneho právneho názoru potvrdil rozhodnutie súdu prvej inštancie, ktorý na skutkový stav aplikoval nesprávnu právnu normu (§ 137 písm. c/ CSP) a dospel tak k nesprávne právnemu posúdeniu aktívnej vecnej legitimácie žalobcu v konaní. Keďže správne mal byť žalobcom uplatnený nárok posúdený podľa § 137 písm. d/ CSP, súdy oboch inštancií mali dospieť k záveru, že žalobca nie je aktívne vecne legitimovaný na podanie žaloby o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, pretože neexistuje osobitný predpis, z ktorého by vyplývala aktívna vecná legitimácia na podanie takejto žaloby. Dovolaateľ poukázal na to, že pri posúdení, či tu je alebo nie je právo alebo právny vzťah, je potrebné vždy najskôr vyriešiť (prejudiciálnu) otázku existencie právnej skutočnosti, na základe ktorej mal právny vzťah alebo právo vzniknúť. Typickou právnou skutočnosťou, s ktorou zákon spája vznik záväzkového vzťahu, ktorého obsahom sú jednotlivé subjektívne práva a povinnosti, je zmluva (dvojstranný právny úkon). Podľa názoru dovolateľa, výrok o neplatnosti zmluvy, najmä ak ide (ako v posudzovanom prípade) o absolútnu neplatnosť, má rovnaký obsah a význam ako výrok o neexistencii zmluvy. Absolútna neplatnosť právneho úkonu teda znamená, že právny úkon tu nie je, je ničotný, resp. neexistuje. Výrok „právny úkon tu nie je, neexistuje“ však nemožno stotožňovať s výrokom „právny vzťah alebo právo tu nie, neexistuje“. Ak je totiž právny úkon predpokladom vzniku právneho vzťahu, otázka existencie právneho úkonu (jeho platnosti) bude voči otázke existencie právneho vzťahu vždy otázkou predbežnou (prejudiciálnou). Dovolaateľ tiež zdôraznil, že právna úprava CSP vypustila možnosť domáhať sa určenia (ne)existencie právneho vzťahu, a to bez ohľadu na existenciu naliehavého právneho záujmu. Podľa názoru dovolateľa, ak existuje právna norma, ktorá zodpovedá žalobcom vymedzenému predmetu konania, t. j. § 137 písm. d/ CSP, potom nebol dôvod, aby si odvolací súd ultra petitum vyložil uplatnený nárok žalobcu tak, aby bolo možné použiť nesprávne zvolenú právnu normu podľa § 137 písm. c/ CSP. Odmietnutím predmetnej žaloby ako neprípustnej by ani teoreticky nemohlo dôjsť k odmietnutiu spravodlivosti, pretože posúdenie veci podľa relevantnej právnej normy je realizáciou ústavného práva na súdnu ochranu, právo ktoré prináleží aj žalovanému, a zároveň to nevylučuje, aby sa žalobca domáhal právnej ochrany iným spôsobom (súladným so zákonom).

14 Ďalej dovolateľ poukázal na to, že žaloba bola podaná za účinnosti nového procesného predpisu (CSP), ktorý priniesol zásadnú zmenu oproti Občianskemu súdnemu poriadku (ďalej aj OSP) v úprave určovacích žalôb, keď upravil žalobu o určenie právnej skutočnosti ako osobitný druh určovacej žaloby, pričom výslovne stanovil, že jej prípustnosť musí vyplývať z osobitného predpisu. Na túto zmenu reagovala aj rozhodovacia prax odvolacieho súdu, z ktorej vyplýva, že podľa novej právnej úpravy nie je možné žalovať neplatnosť právnych úkonov, ak to nevyplýva z osobitného predpisu. Dovolaateľ v tejto súvislosti poukázal na rozhodnutia NS SR vydané vo veciach sp. zn. 5Obo/12/2018 (v spojení s 5Obo/4/2015), 6Cdo/30/2018, 6Cdo/15/2017 a 3Cdo/203/2018. Pokiaľ aj odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že v doterajšej doktríne a judikatúre sa žaloby o neplatnosť právneho úkonu vždy považovali za žaloby o určenie, že tu nie je právny vzťah (právo) založený takýmto úkonom, je to irelevantné, vzhľadom na zmenu právnej úpravy, ktorá sa premietla aj do ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. Ani odkaz odvolacieho súdu na rozhodnutie NS SR sp. zn. 1Cdo/187/2016 (ktoré len pre úplnosť uvádza, ako tomu bolo pri žalobách podaných za účinnosti OSP) nemožno považovať za relevantný a odôvodňujúci aplikáciu § 137 písm. c/ CSP, najmä ak v čase rozhodovania odvolacieho súdu existovala na riešenie danej otázky ustálená rozhodovacia prax odvolacieho súdu.

15 Podľa názoru dovolateľa je jeho dovolanie prípustné tiež podľa § 420 písm. f/ CSP, keďže rozhodnutie odvolacieho súdu je rozhodnutím arbitrárnym a prekvapivým a zároveň jeho odôvodnenie

nesplňa kvalitatívne predpoklady podľa § 393 ods. 3 CSP, podľa ktorého je odvolací súd povinný odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dôkladne odôvodniť. Odvolaciemu súdu v tejto súvislosti vytýkal, že svoj právny názor, podľa ktorého žalobu o neplatnosť právneho úkonu nepovažuje za žalobu o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d/ CSP, odôvodnil iba odkazom na rozhodnutie NS SR zp. zn. 1Cdo/187/2016 a bližšie nešpecifikovanú doterajšiu judikatúru, pričom bližšie nerozviezol ani úvahy, ktoré ho viedli k záveru, že neplatnosť právneho úkonu nie je právnou skutočnosťou. Pokiaľ odvolací súd argumentoval odkazom na komentár k OSP z roku 1959, dovolateľ poukázal na iný komentár k § 80 písm. c/ OSP z roku 2010, podľa ktorého bola neplatnosť právneho úkonu považovaná za právnou skutočnosť už podľa predchádzajúcej právnej úpravy, t. j. za účinnosti OSP. Odvolací súd sa tiež v odôvodnení svojho rozhodnutia vôbec nezmenil, čo ho viedlo k zásadnému obratu jeho právneho názoru ohľadom aplikácie § 137 písm. d/ CSP v porovnaní s obsahom výzvy sporovým stranám podľa § 382 CSP zo dňa 25. mája 2020. Odvolací súd rozhodol v rozpore s princípom právnej istoty, keďže v čase jeho rozhodovania už existovala ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu a zároveň iný senát Krajského súdu v Trenčíne v konaní o určenie neplatnosti záložnej zmluvy potvrdil zamietajúce rozhodnutie súdu prvej inštancie s odôvodnením, že ide o žalobu podľa § 137 písm. d/ CSP, a nie o žalobu podľa § 137 písm. c/ CSP.

16 Na výzvu súdu prvej inštancie zaslal žalobca písomné vyjadrenie, v ktorom navrhol, aby dovolací súd dovolanie žalovaného 2/ odmietol alebo zamietol a aby žalobcovi priznal náhradu trov dovolacieho konania. Alternatívne navrhol, aby dovolací súd zmenil rozsudok odvolacieho súdu, resp. súdu prvej inštancie tak, že vyhovie žalobe a zmení formuláciu výroku v kontexte obsahu žaloby. Podľa názoru žalobcu, dovolanie obsahuje len formálne námietky, ktoré nie sú spôsobilé zvrátiť materiálne správne a spravodlivé rozhodnutie vo veci. Žalovaný 2/ sa dovoľáva formalistického výkladu práva, ktorého dôsledkom by bolo popretie zmyslu zákona a odopretie spravodlivosti voči žalobcovi. Odvolací súd sa neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe, pretože posudzoval diametrálne odlišný skutkový stav ako v odkazovaných rozhodnutiach NS SR, keď navyše vo veci sp. zn. 5Obo/4/2015 rozhodoval NS SR ako súd odvolací. V ostatných prípadoch súdy rozhodovali v čase, keď už došlo k zápisu vecných práv, prípadne sa vôbec nejednalo o vecné práva zapisované do katastra nehnuteľností a v konečnom dôsledku aplikovali ustanovenie § 80 písm. c/ OSP, teda iný (predchádzajúci) právny predpis ako v prejednávanej veci. Odvolací súd v tejto súvislosti nezaťažovali ani zvýšené nároky na odôvodnenie jeho rozhodnutia, keďže v skutočnosti sa o odklon nejednalo (dovolacím súdom boli posudzované odlišné skutkové situácie podľa iného právneho predpisu). Dovolateľom odkazovaný rozsudok Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 19Co/198/2018 zo dňa 25.09.2019 taktiež posudzoval odlišný skutkový stav a pokiaľ by sa aj jednalo o obdobné skutkové stavy, uvedené bez ďalšieho nemôže predstavovať porušenie práva na spravodlivý proces vo forme porušenia právnej istoty. Pokiaľ ide o odôvodnenie aplikácie ustanovenia § 137 písm. c/ CSP, odvolací súd túto otázku považoval za ťažiskovú odvoláciu námietku a venoval jej náležitú pozornosť. Len subjektívna nespokojnosť dovolateľa s obsahom odôvodnenia rozhodnutia bez ďalšieho nepredstavuje zásah do práva na spravodlivý proces.

17 K dovolateľom tvrdenej neexistencii osobitného predpisu, podľa ktorého by bolo možné určiť neplatnosť kúpnej zmluvy k nehnuteľnosti, žalobca poukázal na ustanovenie § 34 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastrálnych nehnuteľnostiach a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (ďalej len „katastrálny zákon“), podľa ktorého „ak súd rozhodol o neplatnosti právneho úkonu alebo neplatnosti dobrovoľnej dražby, okresný úrad vyznačí stav pred týmto právnym úkonom alebo pred dobrovoľnou dražbou.“ Z dôvodovej správy k zákonu č. 384/2008 Z. z., ktorým bolo citované znenie prijaté, vyplýva, že navrhovaná právna úprava počítala so stavom, keď nie je vždy možné podať žalobu o určenie vlastníckeho práva. S poukazom na to, že zákon č. 125/2016 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s prijatím Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravil len poznámku pod čiarou č. 10eb, ktorá po novom odkazuje na § 228 CSP, avšak do znenia samotného § 34 ods. 2 katastrálneho zákona nezasiahol, sa žalobca domnieva, že zákonodarca zámerne ponechal znenie katastrálneho zákona pripúšťajúce žalobu o určenie neplatnosti právneho úkonu, a to práve kvôli možným situáciám, kedy nie je možné podať žalobu o určenie vlastníckeho práva. Uvedená argumentácia bola aplikovaná tiež Krajským súdom v Banskej Bystrici, ktorý rozsudkom zo dňa 30.05.2019, sp. zn. 12Co/49/2018 potvrdil rozhodnutie o

určení neplatnosti právneho úkonu.

18 Pokiaľ žalovaný 2/ v dovolaní naznačil, že správnym postupom podľa § 137 písm. c/ CSP by bola žaloba domáhajúca sa určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, žalobca vyjadril pochybnosti o úspechu takejto žaloby s poukazom na to, že žalovaný 1/ je naďalej evidovaný ako vlastní nehnuteľností, keďže došlo k prerušeniu vkladového konania a prevod vlastníckeho práva nebol zavŕšený právoplatným vkladom vlastníckeho práva v prospech žalovaného 2/. Uvedené potvrdzuje aj dovolateľom odkazované uznesenie NS SR zo dňa 22.12.2016, sp. zn. 5Obo/2015, podľa ktorého ak žaloba nesmeruje proti aktuálne zapísanému vlastníkovi spornej nehnuteľnosti, nie je daný naliehavý právny záujem na určení vlastníckeho práva žalobcu. Okrem toho, ak by aj súd deklaroval vlastnícke právo, tak to ešte neznamená, že by nemohlo dôjsť k zápisu vlastníckeho práva na základe spornej kúpnej zmluvy, pretože také rozhodnutie súdu nemusí bez ďalšieho znamenať, že nedošlo k uzavretiu platnej zmluvy o prevode vlastníckeho práva. Ak by súd neplatnosť zmluvy konštatoval iba v odôvodnení rozhodnutia, príslušný okresný úrad by nemohol odmietnuť vykonať zápis dotknutého vlastníckeho práva, pretože k tomu potrebuje súdne rozhodnutie vydané v súlade s § 34 ods. 2 katastrálneho zákona, t. j. určenie neplatnosti právneho úkonu. Nasvedčuje tomu aj prax katastrálnych úradov, prezentovaná o i. v katastrálnom bulletine a tiež odborná literatúra, ktorá výrok rozsudku považuje za jedinú jeho časť, ktorá nadobúda právoplatnosť, a ktorá následne zaväzuje strany sporu, prípadne aj iné subjekty určené zákonom. Vyššie uvedená argumentácia a súvisiace pochybnosti pritom platia primerane aj vo vzťahu k určení neexistencie vlastníckeho práva.

19 Napokon žalobca poukázal tiež na to, že v ustanovení § 137 CSP zákonodarca len demonštratívny spôsobom uviedol jednotlivé druhy žalôb, čo je vyjadrené slovom „najmä“. Keďže tento výpočet nie je ohraničený, je možné domáhať sa súdnej ochrany aj inými žalobami, ktoré nie sú výslovne uvedené v písmenách a/ až d/ tohto ustanovenia. Ak hmotné právo v ustanovení § 34 ods. 2 katastrálneho zákona pripúšťa súdne rozhodnutie o neplatnosti právneho úkonu, žalobca považuje za súladné so zákonom, aby súd za týchto špecifických okolností pripustil jeho žalobu, a to za podmienky preukázania naliehavého právneho záujmu. Nejde o extenzívny výklad § 137 CSP, ale o výnimku, ktorú je nutné akceptovať v súlade so zásadou, že ohrozenému právu subjektu musí byť podľa CSP poskytnutá účinná a spravodlivá ochrana. Poukázal pritom na „procesnoprávne osobitosti súvisiace s prerušeným konaním o vklade vlastníckeho práva“, ktoré podľa jeho názoru odôvodňujú, aby svoju žalobu formuloval práve uvedeným spôsobom. Pokiaľ by žalobca nemohol postupovať podľa § 137 písm. d/ CSP pre nedostatok aktívnej vecnej legitímácie a neexistenciu osobitného predpisu, a ani podľa § 137 písm. c/ CSP pre (vyššie prezentované) pochybnosti o existencii naliehavého právneho záujmu na určení vlastníckeho práva, resp. o účinkoch takého určenia vo vzťahu k prerušenému vkladovému konaniu a zároveň by sa nemohol domôcť ochrany v zmysle výroku rozsudku súdu prvej inštancie (ako namieta dovolateľ), potom žalobcovi nie je zrejmé, akým iným procesne prípustným spôsobom by mal postupovať. Akceptácia argumentácie dovolateľa by podľa názoru žalobcu viedla k záveru, že žalobca sa nemôže domáhať ochrany svojich práv a oprávnených záujmov. Zároveň žalobca poprel, že by mal inú, ako využitú možnosť postupu pri ich ochrane, a pokiaľ by si aj dovolací súd osvojil argumentáciu žalobcu o neexistencii právnych prostriedkov ochrany žalobcu v danom špecifickom prípade, žalobca má za to, že tento nedostatok právnej úpravy je potrebné preklenúť ústavne konformným výkladom, t. j. pripustením osobitného druhu žaloby, ktorý zohľadní špecifiká danej situácie. Pre prípad, ak by dovolací súd považoval námietku nesprávneho právneho posúdenia veci za dôvodnú, žalobca navrhol, aby dovolací súd podľa § 449 ods. 3 CSP zmenil rozsudok odvolacieho súdu, resp. rozsudok súdu prvej inštancie a upravil formuláciu výroku tak, aby zodpovedala ochrane práv a oprávnených záujmov žalobcu a zároveň bola v súlade so zákonom. Prítom zdôraznil, že vyjadrenie „čoho sa domáha“ je jednoznačne uvedené v petíte žaloby, kde žalobca s ohľadom na nejednoznačnú právnu úpravu uviedol alternatívny petít.

20 Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie bolo podané včas, oprávnenou osobou, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpenej v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP a contrario) najskôr skúmal, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto mimoriadnym opravným prostriedkom.

21 Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, ktorým nemožno napadnúť každé rozhodnutie odvolacieho súdu. Výnimočnosti tohto opravného prostriedku zodpovedá právna úprava jeho prípustnosti v Civilnom sporovom poriadku.

22 Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Prípady, v ktorých je dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, sú taxatívne vymenované v ustanoveniach § 420 a 421 CSP. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže dovolacie konanie uskutočniť, patrí do výlučnej právomoci odvolacieho súdu.

23 V posudzovanom prípade dovolateľ prípustnosť svojho dovolania vyvodzoval z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, podľa ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. V rámci vymedzenia dovolacieho dôvodu (§ 432 ods. 1 CSP) uviedol, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci, pretože odvolací súd žalobu o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy (nesprávne) považoval za žalobu o určenie, že tu nie je právo založené takýmto právnym úkonom podľa § 137 písm. c/ CSP. Uvedeným nesprávnym právnym posúdením veci sa odvolací súd zároveň odchýlil od ustálenej rozhodovacej praxe NS SR, podľa ktorej je žaloba o neplatnosť právneho úkonu (podľa novej procesnej úpravy Civilného sporového poriadku) žalobou o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d/ CSP. Ako príklad uvedenej rozhodovacej praxe dovolateľ uviedol rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, vydané vo veciach sp. zn. 5Obo/12/2018 (v spojení s 5Obo/4/2015), 6Cdo/30/2018, 6Cdo/15/2017 a 3Cdo/203/2018.

24 Ako ďalší dovolací dôvod dovolateľ uviedol existenciu tzv. vady zmätočnosti podľa ustanovenia § 420 písm. f/ CSP, zakladajúcej (v prípade jej zistenia) tak prípustnosť, ako aj dôvodnosť dovolania (§ 431 ods. 1 CSP). Podľa § 420 písm. f/ CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Uvedenú procesnú vadu videl dovolateľ v tom, že odvolací súd vydal prekvapivé a arbitrárne rozhodnutie a svoj záver o prípustnosti žaloby podľa § 137 písm. c/ CSP, ktorým sa odchýlil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, dôkladne neodôvodnil tak, ako to vyžaduje ustanovenie § 393 ods. 3 CSP.

25 Vyššie citované ustanovenie § 420 písm. f/ CSP zakladá prípustnosť a dôvodnosť dovolania v prípade, ak miera porušenia procesných práv strany v dôsledku nesprávneho procesného postupu súdu, nadobudla značnú, výraznú, resp. relevantnú intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia sa rozumie nesprávny (vadný) procesný postup súdu, spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení procesných ustanovení, ktorý sa vymyká zákonnému, ale aj ústavnému procesno-právnomu rámcu, a ktorý tak zároveň znamená aj porušenie procesných práv garantovaných Ústavou Slovenskej republiky. Pod pojmom „procesný postup“ sa rozumie faktická (ne)činnosť súdu, znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení, resp. možnosť jej aktívnej účasti v spore, predchádzajúca vydaniu súdneho rozhodnutia. Z nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 120/2020 z 21. januára 2021 vyplýva, že za súčasť procesného postupu sa považuje aj rozhodnutie súdu, ktoré je vyvrcholením procesného postupu súdu a najdôležitejším procesným úkonom súdu. Podstatou odôvodnenia súdneho rozhodnutia je totiž vysvetlenie, objasnenie a „obhájenie“ toho, ako súd procesne postupoval (vrátane toho, ako rozhodol) a ako také nemôže byť od doterajšieho procesného postupu oddelené.

26 Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia vyplýva, že odvolací súd sa otázkou procesnej prípustnosti podanej žaloby podľa § 137 písm. c/ CSP alebo § 137 písm. d/ CSP zaoberal v súvislosti s odvolacou námietkou nesprávneho právneho posúdenia veci v otázke aktívnej vecnej legitímácie žalobcu a (ne)existencie jeho naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení. Ešte pred rozhodnutím o odvolaní žalovaných 1/ a 2/ zaslal odvolací súd stranám výzvu podľa § 382 CSP (nachádza sa v spise na

č. l. 223-224), aby sa vyjadrili k možnému použitiu právnych noriem, ktoré neboli pri doterajšom rozhodovaní vecí použité, pričom výslovne uviedol aj ustanovenie § 137 písm. d/ CSP. Dovolací súd súhlasí s tým, že u sporových strán mohla predmetná výzva navodiť dojem, že odvolací súd mieni prípustnosť podanej žaloby posudzovať podľa ustanovenia § 137 písm. d/ CSP, t. j. v nadväznosti na (ne)existenciu osobitného predpisu, z ktorého vyplýva možnosť podania takej žaloby. Z tohto pohľadu sa rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorý následne ustanovenie § 137 písm. d/ CSP neaplikoval, keďže prípustnosť žaloby vyvodil z ustanovenia § 137 písm. c/ CSP, skutočne môže javiť ako prekvapivé. Podľa názoru dovolacieho súdu však nejde o takú prekvapivosť napadnutého rozhodnutia, ktorá by viedla k potrebe jeho zrušenia, ako by tomu bolo napríklad v prípade, ak by odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie na základe odlišného právneho posúdenia veci, s ktorým predtým sporové strany neoboznámil a nedal im možnosť sa k nemu vyjadriť. Pokiaľ ide o namietané porušenie ustanovenia § 393 ods. 3 CSP, z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia sa podľa názoru dovolacieho súdu nedá dospieť k záveru, že by sa odvolací súd chcel vedome odchyliť od ustálenej rozhodovacej praxe (čo by viedlo k povinnosti tento svoj odklon náležite odôvodniť), keď naopak, svoju argumentáciu oprel o doterajšiu doktrínu a judikatúru, ktorá žalobu o určenie neplatnosti právneho úkonu považovala za žalobu o určenie, že tu nie je právny vzťah (právo) založené právnym úkonom, nereflektujúc však zmenu procesnej úpravy po 1. júli 2016 a judikatórny posun v otázke prípustnosti určovacích žalôb o určenie (ne)platnosti právnych úkonov. V konečnom dôsledku však závery odvolacieho súdu, vyjadrené predovšetkým v odseku 34 odôvodnenia napadnutého rozhodnutia, sú podľa názoru dovolacieho súdu dostatočne jasné a zrozumiteľné, dôkazom čoho je aj podané dovolanie, v ktorom bol dovolateľ schopný tieto závery jednoznačne identifikovať a argumentačne spochybniť. Prípadné nedostatky odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu teda nedosahujú intenzitu tzv. vady zmätočnosti, vyžadovanú ustanovením § 420 písm. f/ CSP, t. j. že sa sporovej strane odňala možnosť náležite argumentovať proti rozhodnutiu súdu (v rovine polemiky s jeho závermi) v rámci využitia prípadných mimoriadnych opravných prostriedkov. Prípustnosť dovolania preto v posudzovanom prípade - podľa názoru dovolacieho súdu - z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP nevyplyva.

27 Dovolateľ ďalej prípustnosť svojho dovolania vyvodzoval z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, keď odvolaciemu súdu vytýkal nesprávne právne posúdenie prípustnosti podanej žaloby (o určenie neplatnosti v žalobe bližšie špecifikovanej kúpnej zmluvy) podľa § 137 písm. c/ CSP, keď správne mala byť prípustnosť žaloby posudzovaná podľa § 137 písm. d/ CSP. Spochybnením právneho záveru odvolacieho súdu, podľa ktorého žaloba o určenie neplatnosti právneho úkonu (kúpnej zmluvy) predstavuje žalobu o určenie, že tu nie je právo založené takýmto právnym úkonom podľa § 137 písm. c/ CSP, dovolateľ podľa názoru dovolacieho súdu vymedzil právnu otázku relevantnú podľa § 421 ods. 1 CSP, t. j. takú, na ktorej riešení odvolací súd založil napadnuté rozhodnutie, resp. ktorá bola pre rozhodnutie odvolacieho súdu rozhodujúca (kľúčová). V prípade tzv. určovacích žalôb je totiž správne posúdenie podmienok procesnej prípustnosti podanej žaloby prvotnou otázkou, ktorú musí súd skúmať, a to vzhľadom na ich odlišné vymedzenie v § 137 písm. c/ CSP v porovnaní s § 137 písm. d/ CSP. Kým ustanovenie § 137 písm. c/ CSP podmieňuje prípustnosť žaloby o určenie, či tu je alebo nie je právo, existenciou naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení (s výnimkou prípadov, keď prípustnosť takej žaloby vyplýva z osobitného predpisu a právny záujem žalobcu sa prezumuje), ustanovenie § 137 písm. d/ CSP podmieňuje prípustnosť žaloby o určenie právnej skutočnosti výlučne existenciou osobitného predpisu, ktorý určitú osobu oprávňuje (prípadne jej ukladá) podať bližšie špecifikovanú určovaciu žalobu.

28 Ako príklad ustálenej rozhodovacej praxe, od ktorej sa mal odvolací súd pri riešení takto vymedzenej právnej otázky odchyliť, dovolateľ uviedol rozhodnutia NS SR sp. zn. 5Obo/12/2018 (v spojení s 5Obo/4/2015), 6Cdo/30/2018, 6Cdo/15/2017 a 3Cdo/203/2018. Najvyšší súd Slovenskej republiky opakovane judikuje, že ustálená rozhodovacia prax NS SR je vyjadrená predovšetkým v stanoviskách alebo rozhodnutiach NS SR, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Do tohto pojmu však možno zaradiť aj prax vyjadrenú opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach NS SR, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia NS SR názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a vecne na ne

nadviazali (k uvedenému porovnaj napr. rozhodnutia NS SR sp. zn. 3Cdo/6/2017, 3Cdo/158/2017, 4Cdo/95/2017, 5Cdo/87/2017, 6Cdo/21/2017, 6Cdo/129/2017, 8Cdo/33/2017).

29 Z dovolateľom odkazovaných rozhodnutí majú v prejednávanej veci relevanciu len uznesenia sp. zn. 6Cdo/30/2018 z 18.12.2018 a sp. zn. 3Cdo/203/2018 z 28.11.2019. Vo veci sp. zn. 5Obo/12/2018 rozhodoval NS SR ako súd odvolací (uvedené platí aj o uznesení sp. zn. 5Obo/4/2015 z 22.12.2016, ktoré bolo vydané v rovnakom spore), a preto nejde o rozhodnutie NS SR ako súdu dovolacieho. Vo veci sp. zn. 6Cdo/15/2017 sa jednalo o spor o určenie vlastníckeho práva podľa § 80 písm. c/ OSP, teda iný predmet sporu ako v posudzovanom prípade. Vo veci sp. zn. 6Cdo/30/2018 bol predmetom dovolacieho prieskumu rozsudok odvolacieho súdu, potvrdzujúci rozsudok súdu prvej inštancie o zamietnutí žaloby o určenie neplatnosti v nej špecifikovaných zmlúv o pôžičkách, uzavretých medzi žalovaným 1/ ako veriteľom a žalovaným 2/ ako dlžníkom. Odvolací súd sa stotožnil so záverom súdu prvej inštancie, podľa ktorého žalobca nemá naliehavý právny záujem na požadovanom určení. NS SR dovolanie žalobcu odmietol ako procesne neprípustné (§ 447 písm. c/ CSP), keď v procesnom postupe súdov oboch inštancií nezistil dovolateľom namietanú vadu podľa § 420 písm. f/ CSP. V odôvodnení rozhodnutia poukázal na to, že žaloba bola podaná za účinnosti OSP, v dôsledku čoho konajúce súdy správne posudzovali podmienky procesnej prípustnosti takejto žaloby podľa § 80 písm. c/ OSP (v zmysle prvej vety § 470 ods. 2 CSP). NS SR dospel k záveru, že ak súd prvej inštancie zamietol žalobu pre nedostatok naliehavého právneho záujmu a odvolací súd jeho rozhodnutie ako vecne správne potvrdil (pričom dovolateľ správnosť tohto právneho názoru v dovolaní nenamietal) a následne sa nezaoberal opodstatnenosťou žaloby vo veci samej, nešlo o postup, ktorým by konajúce súdy porušili kogentné ustanovenie procesného predpisu. Len „pre úplnosť“ NS SR dodal, že žaloba by nebola procesne prípustná ani podľa procesnej úpravy CSP, keďže podľa § 137 písm. d/ CSP možno žalobou požadovať, aby sa rozhodlo najmä o určení právnej skutočnosti, ak to vyplýva z osobitného predpisu (takým osobitným predpisom nie je dovolateľom uvádzané ustanovenie § 37 ods. 4 ZKR). Posledné dovolateľom citované uznesenie NS SR sp. zn. 3Cdo/203/2018 z 28.11.2019 je zjavne založené na odlišnom výklade intertemporálnych ustanovení CSP, keď napriek skutočnosti, že žaloba o určenie neplatnosti právnych úkonov bola (rovnako ako vo veci sp. zn. 6Cdo/30/2018) podaná ešte za účinnosti OSP, NS SR nepovažoval dovolanie žalovanej za procesne prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP s odôvodnením, že: „...v dôsledku (...) posunu v úprave procesného práva (...) otázka existencie naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení môže byť po 1. júli 2016 významnou (a môže od nej závisieť rozhodnutie súdu, dovolaním napadnuteľné rozhodnutia odvolacích súdov z toho samozrejme nevynímajúc) len u žalôb o určenie existencie alebo neexistencie práva. (...) Táto otázka však nadobudnutím účinnosti novej úpravy civilného procesu naopak stratila na význame u novo zakotvených žalôb o určenie právnej skutočnosti, u ktorých bola možnosť žaloby podmienená niečím iným, a to tým, že táto možnosť vyplýva z osobitného predpisu...“. Z odseku 21 odôvodnenia tohto rozhodnutia súčasne vyplýva, že vyššie spomínaným „posunom v úprave procesného práva“ mal NS SR na mysli o. i. „...obohatenie zákonného výpočtu možných žalôb o žaloby na určenie právnej skutočnosti, v tomto prípade za podmienky, že to vyplýva z osobitného predpisu (kam zjavne patria i skôr výslovne neupravené žaloby o platnosť, či neplatnosť právnych úkonov, ktoré mimo akúkoľvek pochybnosť sú jednými z právnych skutočností).“

30 Z vlastnej rozhodovacej činnosti sú dovolaciemu súdu známe aj ďalšie nepublikované rozhodnutia NS SR ako súdu dovolacieho, ktoré boli vydané pred vyhlásením napadnutého rozsudku, a v ktorých NS SR riešil otázku stretu doterajšej a novej procesnej úpravy. Ide najmä o uznesenie sp. zn. 4Cdo/17/2019 z 29. januára 2020, v ktorom NS SR skúmal prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP v súvislosti s dovolateľom nastolenou právnou otázkou - „žaloba o určenie neplatnosti odstúpenia od zmluvy ako žaloba o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d/ CSP nevyplýva zo žiadneho osobitného predpisu.“ Konštatoval, že otázka bola vyriešená uzneseniami NS SR sp. zn. 6Cdo/15/2017, sp. zn. 6Cdo/30/2018 a sp. zn. 5Obo/12/2018, teda ešte pred vydaním dovolaním napadnutého rozhodnutia. Poukázal na to, že oproti pôvodnej právnej úprave v OSP nová právna úprava CSP rozlišuje žaloby na určenie práva (§ 137 písm. c/ CSP) a žaloby na určenie právnej skutočnosti (§ 137 písm. d/ CSP). „U žalôb na určenie práva nová právna úprava zotrvala na preukázaní naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení (s výnimkou, ak tento naliehavý záujem vyplýva z osobitného predpisu).

U žalôb na určenie právnej skutočnosti podmienila nová právna úprava možnosť ich podania vtedy, ak požadované určenie právnej skutočnosti vyplýva z osobitného predpisu. Podľa novej právnej úpravy nie je možné žalovať neplatnosť právnych úkonov, ak to nevyplýva z osobitného predpisu. Táto právna úprava však nebola v čase rozhodovania súdu prvej inštancie účinná a konajúce sudy tak musia úkony strán sporu (§ 470 ods. 2 CSP) posudzovať podľa účinkov a podmienok uvedených v OSP v znení účinnom v čase ich uskutočnenia. Takýto postup (žalovanými požadovaná aplikácia predpokladu naliehavého právneho záujmu daného výlučne zákonom pre určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d/ CSP) by bol ústavne nekonformným výkladom danej normy. Je teda potrebné osvedčiť naliehavý právny záujem výlučne vo vzťahu k pôvodne predvídanému postupu v ust. § 80 písm. c/ OSP.“ Obdobne bol problém stretu starej a novej procesnej úpravy určovacích žalôb riešený aj v uzneseniach NS SR sp. zn. 8Cdo/196/2019 z 18.09.2019 a sp. zn. 7Cdo/139/2019 z 30.01.2020.

31 Z vyššie citovaných rozhodnutí - podľa názoru dovolacieho súdu - vyplýva, že už v čase rozhodovania odvolacieho súdu v prejednávanej veci existovala ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu, ktorá bez akýchkoľvek pochybností považovala žaloby o určenie (ne)platnosti právnych úkonov, podané po 1. júli 2016, za žaloby o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d/ CSP, ktorých prípustnosť je podmienená existenciou osobitného predpisu. Uvedenú rozhodovaciu prax potvrdzujú aj ďalšie (t. j. po rozhodnutí odvolacieho súdu vydané) rozhodnutia vo veciach sp. zn. 7Cdo/268/2019, 4Obdo/56/2020, 4Obdo/71/2020, 4Cdo/26/2021, 9Cdo/7/2021. Dovolací súd poukazuje na to, že uznesenie sp. zn. 7Cdo/268/2019 z 25.11.2020 bolo dokonca publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov SR ako judikát (R 14/2021). Právny názor, podľa ktorého podľa novej právnej úpravy CSP nie je možné žalovať neplatnosť právnych úkonov (právnej skutočnosti), ak to nevyplýva z osobitného predpisu, je prijímaný naprieč senátmi tak občiansko-právneho, ako aj obchodno-právneho kolégia NS SR a vo veci rozhodujúci senát nevidí ani v posudzovanom prípade dôvod na odklon od uvedeného právneho názoru.

32 S poukazom na uvedené dovolací súd dospel k záveru, že je daná prípustnosť dovolania žalovaného 2/ podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP a zároveň je predmetné dovolanie aj dôvodné. Vo vzťahu k argumentácii odvolacieho súdu, ktorou odôvodnil svoj nesprávny právny záver o prípustnosti podanej žaloby podľa § 137 písm. c/ CSP, dovolací súd poukazuje na to, že ak by bolo pravdivé tvrdenie odvolacieho súdu, podľa ktorého je žaloba o určenie neplatnosti právneho úkonu vo svojej podstate žalobou o určenie, že tu nie je právo založené takýmto (neplatným) právnym úkonom, potom dovolaciemu súdu nie je zrejmé, prečo súd prvej inštancie rozhodol tak, že určil neplatnosť zmluvy, namiesto výroku o neexistencii (ňou založeného) práva, čím by vyhovel dikcii zákona. Podľa ustanovenia § 217 ods. 1 CSP je pre rozsudok rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia. Preto by v zásade nemalo byť prípustné určovať vo výroku rozsudku minulé deje. Voči úvahe odvolacieho súdu, že neplatnosť právneho úkonu nie je právnou skutočnosťou, ale predstavuje právne posúdenie následkov určitej skutočnosti, dovolací súd v zásade nenamietá, avšak predmetná úvaha opäť nevysvetľuje, prečo by malo byť takéto právne posúdenie vyjadrené práve vo výroku rozsudku. Slovné spojenie „o určení právnej skutočnosti“, používané v § 137 písm. d/ CSP, predstavuje - podľa názoru dovolacieho súdu - akúsi legislatívnu skratku, zahŕňajúcu viaceré špeciálne určovacie žaloby (napríklad o neplatnosť dobrovoľnej dražby, o neplatnosť skončenia pracovného pomeru, o neplatnosť výpovede z nájmu bytu, o neplatnosť uznesenia valného zhromaždenia kapitálovej obchodnej spoločnosti, o neplatnosť uznesenia členskej schôdze družstva a pod.), ktorých prípustnosť vyplýva z osobitného predpisu, vrátane dôvodu, pre ktorý zákonodarca považoval za potrebné, aby súd určil právnu skutočnosť (ako minulú udalosť).

33 Na základe vyššie uvedeného dovolací súd zrušil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spolu s rozsudkom súdu prvej inštancie, keďže nápravu nebolo možné dosiahnuť len zrušením odvolacieho rozhodnutia (§ 449 ods. 1, 2 CSP) a vec vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP), v rámci ktorého bude úlohou súdu prvej inštancie opätovne sa zaoberať prípustnosťou podanej určovacej žaloby v zmysle záväzného právneho názoru dovolacieho súdu, vyjadreného v tomto rozhodnutí (§ 455 CSP). Dovolací súd zrušil rozhodnutia súdov nižšej inštancie vo vzťahu k oboj žalovaným, hoci dovolanie podal len jeden z nich (žalovaný 2/), a to s prihliadnutím na povahu procesného spoločenstva na strane žalovaných ako spoločenstva nerozlučného (§ 77 CSP), pre ktoré je typické, že procesný úkon jedného

zo spoločníkov platí aj pre ostatných. K požiadavke sporových strán na iné ako kasačné rozhodnutie dovolacieho súdu, len pre úplnosť dovolací súd poznamenáva, že to nebolo možné, vzhľadom na viazanosť dovolacieho súdu dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) a skutočnosť, že konajúce súdy prípustnosť žaloby neposudzovali podľa správneho procesného predpisu (§ 137 písm. d/ CSP), keď neskúmali existenciu osobitného predpisu, z ktorého by pre súd vyplývala možnosť určiť neplatnosť spornej kúpnej zmluvy. Akékoľvek úvahy dovolacieho súdu o tom, či taký osobitný predpis existuje, a či je ním žalobcom odkazované ustanovenie § 34 ods. 2 katastrálneho zákona, by tak boli predčasné.

34 Keďže dovolací súd zrušil rozhodnutia súdov oboch inštancií, nerozhodoval už o návrhu dovolateľa na odklad právoplatnosti napadnutého rozhodnutia podľa § 444 ods. 2 CSP.

35 O trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania rozhodne súd prvej inštancie (§ 453 ods. 3 CSP).

36 Rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.